

«Underground America» gir plass til historier som sjelden blir fo

20 millioner uønskede historier

ANSIKTSLØSE ARBEIDERE: Amerikansk salatindustri, som her i Calexico i California, er avhengig av de papirløse innvandrernes arbeidskraft. USA anerkjenner i høyeste grad papirløse vekst og til å betale skatt, men ikke til å benytte helsetjenester eller reise fritt på tvers av delstatsgrensene, skriver Jan Grue.

Jan Grue
**MED ANDRE
ORD**

Alle renholderne som var der om natten kom fra Latin-Amerika. Det fantes amerikanere som jobbet på nattskiftet, men de vasket ikke. De var sikkerhetsvakter og cateringfolk. Den dagen var det noen av dem som sa til meg: «Diana, hvorfor holder du på og vasker? Kom igjen! Katrina er på vei!» Men alle renholderne hadde fått beskjed om å jobbe overtid den natten, fordi det skulle være inspeksjon

neste dag. Alle andre dro. De lot oss bli igjen og arbeide: Vaske og vaske.

– Diana, fra Peru

Diana forteller sin historie i «Underground America», som kom ut i 2008. Boken inngår i det uavhengige forlaget McSweeney's sin bokserie Voice of Witness, som har blitt utgitt siden 2004. Diana var en av de mange underbetalte papirløse innvandrere som jobbet på kasinoene i New Orleans også før orkanen kom, en av dem som holdt – og holder – hjulene i gang i offentlige og private bedrifter over hele landet. Av opplagte årsaker er det ingen som har nøyaktige tall på hvor mange som til enhver tid oppholder seg ulovlig i USA; 20 millioner er ikke et urimelig anslag.

Dette er i så fall 20 millioner historier som sjelden blir fortalt slik de fortjener, heller ikke i litteraturen. De papirløse innvandrere finnes overalt i samfun-

net, men fortellingene deres ender som regel i avisspaltene, hvor de blir de kalt *illegal aliens*, som i «illegal fireworks» eller «illegal fishing». Det finnes nok av avisartikler om innvandrere som dør i ørkenen på grensen mellom Texas og Mexico (slik de drukner øst for Kanariøyene, eller sør for Italia). Selv om enkelte journalister tar turen dit for å få sitatene sine, blir de papirløse innvandrere oftere hatobjekter enn subjekter.

Det finnes personer som vil bøte på problemet; blant dem er Peter Orner. Han arbeider ved et *creative writing*-program ved San Francisco State University, som ligger sørvest i San Francisco, og er ansvarlig redaktør for «Underground America». I denne rollen arbeider han i grenselandet mellom litteratur, akademia og juss, og koordinerer et omfattende dugnadsarbeid. Bøkene i «Voice of Witness»-serien kommer til ved at forfattere, skriben-

ter og studenter med erfaring fra fri rettshjelp intervjuer folk som ellers ikke har tilgang til det litterære etablissementet, og bearbeider tekstene slik at de blir førstepersonsfortellinger – og slik at det ikke vil føre til hjemsendelser eller andre represalier for intervjuobjektene.

I tillegg til de litterære ambisjonene har bokserien som mål å dokumentere brudd på menneskerettighetene. Serien består foruten «Underground America» av en utgivelse med førstepersonsfortellinger fra det amerikanske rettssystemet, og «Voices from the Storm», som i sin helhet er viet til orkanen Katrina og dens etterspill. «Out of Exile», som dokumenterer overgrep i det borgerkrigsrammede Sudan, er under utgivelse. Det finnes også planer om en bok med historier fra det politisk isolerte Zimbabwe.

Orner har gitt ut flere skjønnlitterære bøker, men er også utdannet jurist, og slik sett godt